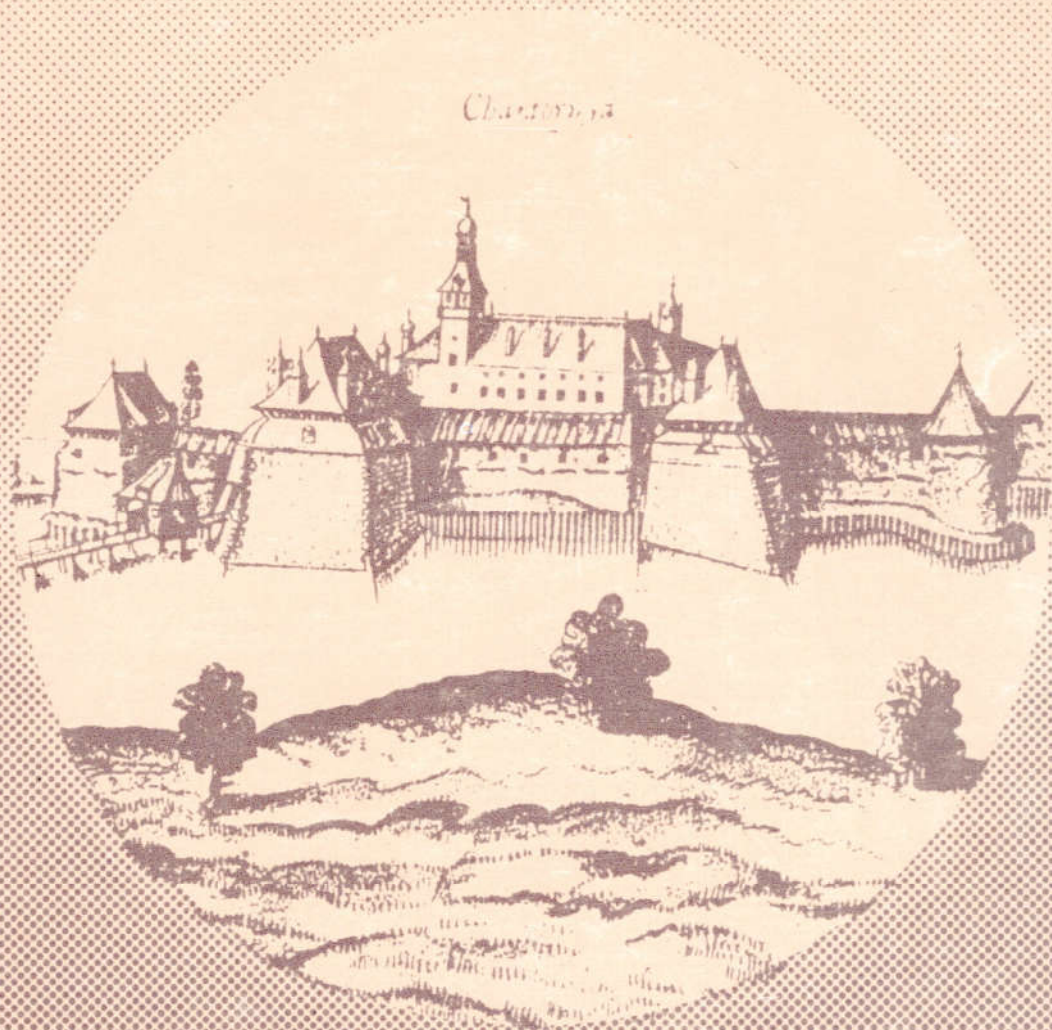

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

16

MUZEJSKI VJESNIK 16

POVIJEST

Zoran HOMEN, Gradski muzej Križevci

PRAVILNIK ZA BLUDILIŠTA U GRADU KRIŽEVCU IZ 1913. GODINE

Zahvaljujući dobrohotnosti starog Križevčanina, gospodina Konfic Ivana-Pište, Gradski muzej Križevci došao je u posjed jednog, nadasve zanimljivog, pravilnika koji je propisivao sve detalje vezane uz rad javnih kuća na području grada. Pravilnik je izdalo Kraljevsko redarstveno povjereništvo za grad Križevac 27. veljače 1913. godine, a potvrdila ga kr.zemaljska vlada, odjel unutarnji, 9.ožujka iste godine.

Zanimljivost ovog pravilnika ogleda se prije svega u činjenici da smo njime potvrdili postojanje bludilišta u Križevcima, u kojima su i poroci na neki način postajali javni. Ovim dokumentom demantiraju se predrasude o prevelikoj čednosti naših djedova koji su živjeli na prijelazu stoljeća, jer bludilište (kakav divan hrvatski naziv!) ne bi moglo opstati da oni nisu bili njegovi česti posjetitelji.

Najstariji Križevčani pamte postojanje jednog takvog legalnog bludilišta, smještenog na samoj periferiji grada, uz cestu koja je vodila prema Kalniku i Varaždinu. Prema usmenom kazivanju vlasnici su mu bili bračni par Jovanović. U neposrednoj blizini bludilišta bila je gostionica u kojoj su mnogi ispili prije bar malo hrabrosti ili utopili gorko iskustvo poslije boravka u bludilištu. Nemamo točne podatke kada je bludilište prestalo s radom, no prema sjećanjima starijih bilo je to negdje do početka raspada stare Jugoslavije.

Pravilnik koji je propisivao red u bludilištu i obaveze bludnica te vlasnice (ili vlasnika) bludilišta, prilično je detaljan i obuhvaća 16 strojopisom pisanih stranica. Tako se u općim odredbama propisuje da "dozvolu za otvaranje bludilišta, tj. kuće u kojoj se tjera blud za novac, podjeljuje gradsko poglavarstvo (redarstvena oblast) u Križevcu, koje može podjeljenu dozvolu u svako vrijeme opozvati". Pazilo se da javna bludilišta mogu biti dozvoljena samo u onim kućama u kojima ne prebiva nitko do vlasnice bludilišta, eventualno njezinog supruga

i njihove djece koja nisu starija od dvije godine. Kod izbora mjesta za ovakove kuće moralo se uzeti u obzir da nisu u blizini crkava, škola, javnih i znanstvenih zavoda. Morale su, dakle, biti na periferiji, ograđene od ostalih susjednih kuća i dvorišta plotom visokim dva metra, tako da se nije moglo zavirivati. Prozori su morali biti od neporozirna stakla, a noću potpuno zatvoreni kopcima. Vrata su smjela biti samo jedna, u polovici uvijek zatvorena da se s ulice ne može ništa vidjeti, a strogo se zabranjivalo označavati kuću napadnim vanjskim znacima.

U bludilištu se nisu točila žestoka pića, niti pripremala topla jela za goste, jer se bezuvjetno zabranjivalo spajanje bludilišta sa gostioničarskim ili kavanskim obrtom. Ali zato za bludilišta nisu vrijedile iste odredbe o radnom vremenu kao za gostione, jer je ulaz u bludilište morao biti slobodan danju i noću.

U članku 7 pravilnik propisuje izgled soba za, kako to navodi, "puteno općenje". Uz potreban namještaj velika pažnja morala se poklanjati čistoj posteljini i umivaoniku. Posebno su naznačene potrebe za prostorije određene za zabavu gostiju, a za spavaće sobe bludnica čak se propisuje broj kubičnih metara zračnog prostora. Uz pobrojane prostorije svako bludilište moralo je imati bar jednu uređenu kupaonicu koja je služila bludnicama za kupanje, kao i prostoriju za liječničko pregledanje.

U bludilište nije mogao baš svatko ulaziti. Pristup je bio zabranjen mladićima mlađim od 18 godina te odraslima ako su bili u pijanom stanju. Zabrana se odnosila i na nezaposlene ženske osobe koje nisu prijavljene kao bludnice. Nadalje se zabranjivalo vabiti ženske da postanu bludnice i posredovati da bludnica iz jednog bludilišta prijeđe u drugo.

Članak 9 obavezivao je vlasnicu bludilišta da bude odgovorna za svoje služinsko osoblje "kako isto ne bi bilo rabljeno po gostima za puteno općenje. Ako se to ipak dogodi onda

će se osoblje morati podvrći redovitoj liječničkoj pregledbi." Slijedećih nekoliko članaka propisuje liječničku kontrolu bludnica kao znak posebne brige o higijeni zaposlenih djevojaka. Tako vlasnica nije smjela zaposliti novo prispjelu djevojku i dozvoliti joj rad u bludilištu ako se prije nije liječnički pregledala. Liječnik je morao ustanoviti da je djevojka tjelesno dobro razvijena, da je već puteno općila, da ne boluje od nikakve zarazne bolesti, da nije noseća ili unakažena, pa bi potom izdao potvrdu o svom nalazu koja se morala predočiti na zahtjev redarstvene oblasti. Ako se utvrdilo da djevojka boluje od neke venerične bolesti izdala bi se doznaka vlasnici bludilišta s kojom se morala predati u bolnicu na liječenje. Prije početka rada u bludilištu djevojke je ispitivao redarstveni činovnik upozorivši ih da mogu svakim časom istupiti iz bludilišta ako osjete da im takav posao ne odgovara.

Svaka bludnica bila je registrirana kod redarstva. Uz osobne dokumente i domovnicu prilagale su se dvije fotografije: jedna za potrebe matične evidencije, a druga za iskaznicu koju je svaka bludnica morala imati. Iskaznica se morala predočiti na zahtjev redarstvenog službenika ili nekog od posjetitelja bludilištu koji je to tražio. Uz iskaznicu bludnice su dobivale i posebni naputak od redarstvenog činovnika kako da se čuvaju spolnih bolesti. Evo što on navodi: "Bludnica ne smije puteno općiti sa muškarcem kojem se na pritisak vodopusta ciedi gnoj ili sluz, koji na svom udu imade crvene pjege ili rane; koji imade smeđe-crveni osip na čelu, na glavi ili na kom drugom dijelu tijela. Često, barem tri puta na tjedan se kupati u mlakoj vodi i tom prilikom cijelo tielo sapunom oprati. Povrh toga imadu se spolovila svako jutro, svaku večer i poslije svakog općenja mlakom vodom i sapunom oprati. Iza svakog putenog općenja imade se rodnica isprirati u ležećem položaju sa irigatom. Za ispiranje valja upotriebiti stipusu (alaun) ili kalijev permanganat (na litru vode jednu kavsku žlicu stipse ili nekoliko ledaca kalijeva hypermanganata, dok bude voda crvena kao vino). Vanjska i nutarnja spolovila imadu se dnevno , a naročito prije putenoga općenja 3% borvaselinovom masti namazati..."

O odnosu vlasnice bludilišta prema bludnicama govori se u 12. članku pravilnika.

Vlasnice su dužne najčovječnije postupati sa svojim bludnicama, dužne su paziti da se ne izrabljuju s obzirom na njihovu tjelesnu snagu, te da drže svoje tijelo čistim. Vlasnica ne smije siliti bludnicu da opći s kim protiv svoje volje, ne smije ju zlostavljati i na bilo koji način s njom nečovječno postupati, a svakoj bludnici ima dozvoliti da mogu po danu, po tri puta na tjedan, izmjenično izlaziti na 2 do 3 sata iz bludilišta u šetnju. Također se bludnicama na blagdan njihove vjere dozvoljava pohađati službu božju u pristojnom i nenapadnom odijelu. Istodobno im se zabranjuje posjećivati kazališta, javne predstave, koncerte, plesove, javne restoracije i slastičarne.

"Nesretni" 13. članak regulirao je način podjele dobiti. Ovako se to doslovno navodi: "Zasluzba bludnice pripada prema sporazumu sa vlasnicom bludilišta u iznosu jedne četvrtine njezine dnevnice samoj bludnici, koja s ovim dielom samovoljno razpolaze, dočim je preostalim dielom dužna vlasnica bludilišta opskrbljivati ju dobrom hranom (četiri obroka koroz 24 sata), čistim rubljem, čistom posteljinom, potrebnom prteninom i pristojnim odjelom, te namirivati za bludnicu troškove upisa, liječničkih pregledaba i eventualno potrebitih ljekarija i liječenja. Bludnici pripadajući dio njezine zaslužbine dužna je vlasnica bludilišta svakog dana gotovinom izplatiti, odnosno bludnica si može taj dio odmah i pridržati. Zabranjeno je vlasnicama bludilišta na račun ovoga diela zaslužbe kupovati za bludnicu odjela, rubenine, nakite ili sličnih stvari, kao što i na račun ove zaslužbe podjeljivati zajmove. Povrh pristojbe bludnici poklonjene svote njezino su vlasništvo, o kojem nije dužna vlasnici bludilišta račune polagati."

Zaštita bludnica obavljala se i na taj način što su se sve pritužbe mogle direktno ili preko uredovnog liječnika obratiti gradskom redarstvenom povjereništvu. Razgovor s bludnicama obavljao je gradski kapetan, bez prisustva vlasnice da bi se preslušavanje moglo što nesmetanije odvijati.

Zdrastveni nadzor reguliralo je nekoliko članaka s dosta iscrpnim uputama. Nadzor se vršio u smislu naredbe još iz godine 1895. Bio je obavezan dva puta tjedno, a vršio ga je gradski fizik. Pregledba je bila iznenadna, a

njeni rezultati upisivali su se u iskaznicu svakoj bludnici. Nadležna redarstvena oblast ubirala je po pregledanoj osobi 3 krune koje je morala plaćati vlasnica bludilišta. Novac je išao u gradsku blagajnu iz koje se isplaćivalo gradskom fiziku prema broju urađenih pregledbi. Međutim, liječniku su se morale dati pregledati i sobarice u svratištima i konobarice u običnim gostionama i kavanama, dok su se blagajnice (kasirice) morale pregledati samo onda ako se kr. redarstvena oblast uvjerila da uz svoje zvanje vode bludnički život. U pravilniku, naime, stoji da ovaj postupak vrijedi za konobarice i sobarice stoga što je iskustvo pokazalo da one prodaju svoja tijela za novac, da bludno žive i da većinom*proširuju venerične bolesti čak i u opasnijem opsegu nego bludnice koje su pod neprestanim nadzorom.

Za održavanje pregledbi bludnica svaka vlasnica bludilišta trebala je o svom trošku urediti posebnu sobu za pregled bludnica u kojoj je bio umivaonik s instaliranom posudom od 4 litre iznad njega, radi pranja ruku liječnika u tekućoj vodi. Velikom preciznošću navode se instrumenti potrebni za obavljanje pregledbe, no, možda je zanimljivije kako pravilnik propisuje sam pregled. U članku 19 stoji: "Bludnica stupi u rubači (bez čarapa) pred liječnika. Pregleda se: vlasništvo, šija, leđa, oči,

okolica nozdrva, usnice. Zatim izkuhanom lopatičicom usna šupljina i ždrielo, onda vrat. Sada bludnica legne na stolac za istraživanje. Pregleda se: koža trbuh stegna, podkoljenica, tabana, nožni prsti, ingunimalne žlijezde, zatim bručić, vanjsko spolovilo, Bartholinijeve žlijezde. Pretraga zrcalicom stienke rodnice poraje, kod vađenja zrcalice pritisak na vodopust da li se što izcjeduje." Ako se ustanovilo da je koja bludnica zaražena uputila bi se na bolničko liječenje, a sve promjene upisale bi se u bludničku iskaznicu.

Na kraju, kao što priliči ozbiljnim pravilnicima i drugim propisima i u ovom našem pravilniku za bludilišta propisane su stroge kazne za njegovo nepridržavanje. Kazne su bile novčane (od 5 do 1000 kruna) ili zatvorske (u slučaju neutjerivosti). Vlasnica bludilišta bila je dužna u svakoj sobi određenoj za blud istaknuti pod staklom i na vidljivom mjestu ovaj pravilnik. Jedina je šteta što više nema živih onih, koji bi nam na temelju vlastitog iskustva mogli potvrditi da li se ovaj pravilnik u potpunosti provodio. Očito je, ipak, da su naši stari znali organizirati svoj život, pa tako i vlastite poroke. I kao što je svaki zanat u Križevcima imao pravila svojeg ceha, zar se treba čuditi da je to imao i najstariji zanat na svijetu?!

Franjo HORVATIĆ, Muzej grada Koprivnice

GRBOVNIK ŽITELJA GRADA KOPRIVNICE

U dokumentaciji Muzeja grada Koprivnice čuvamo originalne crteže plemićkih grbova "žitelja grada Koprivnice".¹ Crteže u boji izradio je akademski slikar i grafičar Stjepan Kukec.² Prema bilješkama i rukopisu na crtežima može se zaključiti da je potrebno povijesne podatke o grbovima pojedinih osoba i plemićkih obitelji ispisao svojeručno dr. Leander Brozović, tadašnji upravitelj Muzeja grada Koprivnice. Na omotnici u kojoj se čuvaju crteži otisnut je žig Muzeja grada Koprivnice iz 1946. godine, prema čemu zaključujemo da su crteži nastali neposredno nakon završetka 2. svjetskog rata, a vjerojatno su izrađeni kao priprema podataka i muzejske građe za osnivanje Muzeja grada Koprivnice, čije je svečano otvorenje konačno

uslijedilo 27. srpnja 1951. godine u zgradi dr. Stanka Sulimanovića³, danas u Ulici Đure Esterca, preko puta župne crkve Sv. Nikole. Kako vrijeme nastanka grbovnika nije bilo pogodno za objavljivanje takve edicije, grbovnik je ostao neobjavljen, osim pojedinih grbova koji su objavljeni u knjizi dr. Leandera Brozovića "Građa za povijest Koprivnice" 1978. godine.

Grbovnik sadrži 100 dovršenih crteža grbova u boji i 23 nedovršena, s nepotpunim podacima o plemićkim obiteljima, dobivanju plemstva, častima i funkcijama koje su obnašali u državnoj službi ili gradu Koprivnici kao suci, kapetani, podžupani itd. Dvršeni grbovi (ukupno 100) sadrže sva potrebna heraldička⁴

SADRŽAJ

MUZEOLŠKA PROBLEMATIKA

Zvonko HITREC DIDAKTIČKO - METODIČKO OSMIŠLJAVANJE MUZEJSKE PREZENTACIJE	3
Anita ŠESTANJ - PERIĆ UPORABA RADNIH LISTIĆA UZ IZLOŽBE U VARAŽDINSKOME MUZEJU	5
Marina ŠIMEK MALA MUZEJSKA UČIONICA	6

ARHEOLOGIJA

Marijan BILIĆ ZBIRKA GRČKOG NOVCA IZ GRADSKOG MUZEJA VARAŽDIN	11
Ana BOBOVEC GRAD MOSLAVINA U SVJETLU DOSADAŠNJIH ARHEOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA	17
Tatjana LOLIĆ, Amelio VEKIĆ, Slobodan OLIĆ IZVJEŠTAJ O ARHEOLOŠKIM ISKOPAVANJIMA U ČAKOVCU PROVEDENIM 1992. GOD. NA LOKALITETU STARI GRAD	21
Zorko MARKOVIĆ OSVRT NA NEKOLIKO NOVIH PRILOGA POZNAVANJU HRVATSKOG SREDNJOVJEKOVLJA (1990-1992. god)	24
Zorko MARKOVIĆ NEKOLIKO ZANIMLJIVIH ARHEOLOŠKIH NALAZA IZ KOPRIVNIČKE PODRAVINE	26
Marina ŠIMEK KASNOSREDNJEVJEKOVNI NALAZ IZ LUDBREGA	30
Vjekoslav ŠTRK ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA POVIJESNE URBANE CJELINE ČAZME U 1992. GODINI	35
Josip VIDOVIĆ NASTAVAK SUSTAVNIH ARHEOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA U ŠENKOVCU	41

ETNOLOGIJA

Marija BORKO NEKOLIKO MEDIMURSKIH DJEČJIH IGARA	44
Melita ĐANIĆ OSNOVANA " DRUŽINA " ČUVARI TRADICIJA HRVATSKIH OBITELJSKIH ZADRUGA	45
Slavica MOSLAVAC GLAZBENA FOLKLORNA BAŠTINA MOSLAVINE	46
Slavica MOSLAVAC USKRSNI OBIČAJI ČEHA I SLOVAKA U MEDURIČU	50

KULTURNA POVIJEST

Zdenko BALOG SJEVERNI PORTAL TRAKOŠĆANSKE CRKVE	53
Dražen KOVAČEVIĆ FRANJEVAČKI SAMOSTAN U PODGRADU	56
Lidija PLAVEC BIDERMAJER NAMJEŠTAJ NA PRIMJERIMA IZ FUNDUSA MMČ	58
Mladen MEDAR PRILOG POZNAVANJU GRADEVNE DJELATNOSTI U BJELOVARU	61
Magdalena LONČARIĆ O JEDNOM ŠALJIVOM GLASILU U FUNDUSU POVIJESNOG ODJELA GRADSKOG MUZEJA VARAŽDIN	63

POVIJEST

Božidar GERIĆ 1. IZVORI ZA POVIJEST BJELOVARA I BJELOVARSKOG KRAJA	66
Stjepan HAJDUK OTKRIĆE PRVE POGODBE O BARBIRENJU	71

Zoran HOMEN PRAVILNIK ZA BLUDILIŠTA U GRADU KRIŽEVCU IZ 1913. GODINE	73
Franjo HORVATIĆ GRBOVNIK ŽITELJA GRADA KOPRIVNICE	75
Goran JAKOVLJEVIĆ POLAGANJE UČITELJSKE PRISEGE U BJELOVARSKOJ GIMNAZIJI POČETKOM STOLJEĆA	77
Vladimir KALŠAN PRILOG ZA POVIJEST VINOGRADARSTVA U MEDIMURJU	79
Marjan KATUŠIĆ NARODNI POKRET 1903. GODINE U ZAPREŠIĆU (uz 90.obljetnicu)	81
Magdalena LONČARIĆ ZASTAVE ŽUPANIJE VARAŽDINSKE U GRADSKOM MUZEJU VARAŽDIN	84
Slavica MOSLAVAC ET KOTTYNA DENIQUE INSIGNE SUUM PROFECIT (I Kutina je naposljetku dobila svoj počasni znak)	87
Ljerka PERČI DOZVOLA ZA FOTOGRAFIRANJE IZ 1914. GODINE	88
Hrvoje PETRIĆ DELEKOVEC U SREDNJEM VIJEKU	90
Antun STIŠČAK TATARI SU PUSTOŠILI HRVATSKOM PRIJE 750. GODINA	93
Mladen NADU NASELJA I SELA SESVETSKOG PRIGORJA U SREDNJEM VIJEKU (II) (13 — 16. stoljeće)	95

PRIKAZI I ČLANCI

Ljerka ALBUS PRVI SEMINAR DRUŠTVA FOLKLORISTA	102
Antica BREGOVIĆ Prirodoslovna mapa "IZ ALBUMA FRANJE PL. KOŠĆECA "	103
Melita ĐANIĆ OBILJEŽAVANJE 740 - OBLJETNICE SLOBODNOG I KRALJEVSKOG GRADA KRIŽEVCI KROZ PROGRAM GRADSKOG MUZEJA I LIKOVNE GALERIJE	105
Miroslav KLEMM IZLOŽBA CRKvene UMJETNOSTI I BAŠTINE NOVOMAROFSKOGA KRAJA	109
Nada MATIJAŠKO UZ DESETU GODIŠNJICU PODRAVKINOG MUZEJA PREHRANE	110
Martin MATIŠIN GODIŠNJAK ZAVIČAJNOG MUZEJA VIRJE	112
Mladen MEDAR ECOVAST O OČUVANJU ARHITEKTONSKOG NASLJEDA	113
Ljerka PERČI POSJETITELJ IZ ARGENTINE	115
Smiljana PETR-MARČEC IZLOŽBA "ZRINSKI U MEDIMURJU"	116
Hrvoje PETRIĆ "PODRAVSKI ZBORNIK" 1992.	116
Anita ŠESTANJ-PERIĆ PRIZNANJE UHTA-e GRADSKOM MUZEJU VARAŽDIN	117
Josip ŠTIMAC MUZEJI HRVATSKOG ZAGORJA U NOVOM USTROJSTVU	118
Gordana KOVAČIĆ IN MEMORIAM IVANU GENERALIĆU	119

DJELATNOST MUZEJA I MUZEALACA

IZLOŽBE (1992)	121
AKCIJE (1992)	124
IZDAVAČKA DJELATNOST MUZEJA (1992)	127
PUBLICISTIČKA DJELATNOST MUZEALACA (1992)	129

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kumrovec, Kutina, Sesvete, Sveti Ivan Zelina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice, Veliki Tabor, Virje.

Broj 16 / 1993.

Godina XVI

Uređivački odbor:

Antica Bregović (GMV), Erika Nađ—Jerković (MMČ), Vladimir Kalšan (MMČ), Lidija Plavec (MMČ), Smiljana Petr—Marčec (MMČ), Josip Vidović (MMČ)

Tehnička redakcija u Muzeju Međimurja Čakovec:
Vladimir Kalšan, Erika Nađ-Jerković, Josip Vidović

Nakladnik:

Muzejsko društvo sjeverozapadne Hrvatske

Za nakladnika:

Zoran Homen

Grafička priprema:

»DTP STUDIO« KRIŽEVCI

Nikola Žulj

Tisak:

»GRATA« Bjelovar

Naklada: 650 primjeraka

ISSN 0350 - 9370

»Muzejski vjesnik« izlazi jedamput godišnje.

Rukopisi se ne honoriraju i ne vraćaju.

Za sadržaj i lekturu tekstova odgovorni su autori.

»Muzejski vjesnik« solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske